

Univerzita Karlova v Praze
Evangelická teologická fakulta

Bakalářská práce

Jan Špaček

Rozdílnost sociální práce s nově příchozími v odlišných prostředích

Pastorační a sociální práce
Katedra Sociální pedagogiky
Vedoucí práce: Marie Vorlová
2006

Obsah:

1.	
Úvod.....	1
1. 1 Migrace a industrializace.....	1
2. Cíl.....	3
3. Metodika.....	4
4. Obecné legislativní základy v uprchlické problematice.....	6
5. Migrace v Evropě po válce.....	8
6. Kdo je uprchlík.....	10
7. Důvody dnešní migrace.....	12
8. Česká republika.....	14
8. 1 Sociální práce s uprchlíky v Česku.....	15
9. Arménie.....	18
9. 1 Vládní podpora.....	22
9. 2 Nevládní podpora.....	22
9. 3 Práce s uprchlíky v Arménii.....	23
10. Velká Británie.....	27
10. 1 Vládní podpora.....	30
10. 2 Nevládní podpora.....	30
11. Zázemí pro sociální pracovníky.....	33
11. 1 Hlavní problémy platících pro Arménii i Británii současně.....	33
11. 2 Specifika Arménie.....	34
11. 3 Specifika Británie.....	34
12. Sociální práce s nově příchozími.....	35
13. Obtíže žadatelů o azyl.....	37
14. Budoucnost práce s nově příchozími.....	43
15. Závěr.....	45
16. Resumé.....	46
17. Bibliografie.....	47
17. 1 Primární literatura.....	47
17. 2 Sekundární literatura.....	47
17. 3 Web sites.....	48

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Rozdílnost sociální práce s nově přichozími v odlišných prostředích vypracoval samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.
2. Tuto práci nepředkládám k obhajobě na jiné škole.
3. Souhlasím s tím, aby uvedená práce byla v případě zájmu pro studijní účely zpřístupněna dalším osobám nebo institucím.
4. Souhlasím s tím, aby uvedená práce byla publikována na internetových stránkách Jaboku.

29. května 2006

Jan Špaček

Poděkování

Dovoluji si poděkovat zaměstnancům a klientům organizace YFPD v Arménii, zaměstnancům a klientům OPU v České republice, zaměstnancům a klientům organizace PARS ve Velké Británii za všestrannou pomoc při sbírání podkladů pro bakalářskou práci.

Dále děkuji vedoucí bakalářské práce PaedDr. Marii Vorlové za odborné vedení při řešení dané problematiky.

1. Úvod

Před dávnými časy se ve vývoji člověka objevil druh, který v současnosti nazýváme Homo Sapiens. Člověk a zvířata si odedávna uchovávali různé zvyky a vzorce chování. Mnoho z nich už bylo zapomenuto, protože ztratily svůj význam či opodstatnění, některé z nich přetrvaly dodnes. Díky určitým zvykům a samozřejmě také zásluhou automatických reakcí bylo a je možné přežít ve světě pro člověka i pro zvířata.

V hluboké historii nebyly na světě žádné oficiální hranice, mezinárodní dohody ani mezinárodní právo ve smyslu, v jakém je známe dnes. Přemísťování, ať se jedná o jakoukoli formu, bylo přirozenou součástí života. Autoritativní vůdci utlačující nějakou skupinu lidí, vytlačení silnějším kmenem, přírodní katastrofy spojené s chudobou a hladem, to vše mohly být příčiny pro opouštění jednoho místa a hledání místa nového. V prvním případě byl příčinou útěku člověk, v druhém případě se jednalo o neobvyklou přírodní událost. Velmi často docházelo ke kombinaci obou těchto faktorů.

Současné důvody pro migraci jsou v zásadě stejné jako v minulosti, jen pojmenování příčin se liší. Jordan a Dúvell uvádějí o migraci: „V původním smyslu slovo migrace popisuje běžný přesun lidí, stejně tak ryb či ptáků zapříčiněný, přírodními silami, často šlo o hledání nových pastvišť. (...) My užíváme termín ‘migrace’ pro přesuny lidí přes hranice“. (Jordan, Dúvell, 2005. strana 5)

Přesouvání národů, kmenů, rodin nebo jen jednotlivců je běžným fenoménem v lidské historii. Běžnější byly přesuny do blízkého okolí, tedy ne do větší vzdálenosti od původního sídliště. Samozřejmě se však vyskytovaly i netypické přesuny na velkou vzdálenost. Možné příklady: Stěhování národů v Evropě ve čtvrtém až šestém století - germánské kmeny, v šestém až sedmém století kmeny slovanské, nebo osídlování Severní Ameriky či násilné přesuny obyvatel Afriky do Severní Ameriky jako otroků. Změny v přesídlování byly většinou pomalé a plynulé s výjimkou válek a místních konfliktů.

Migrace a industrializace

Rychlý rozvoj průmyslu na konci 18. století a v průběhu 19. století usnadnil přístupnost dopravy na velké vzdálenosti pro širokou vrstvu lidí po celém světě. Dostupnost dopravy a zároveň i informací podstatně změnila situaci v této oblasti. Část uprchlíků neunikala jen do sousedních států, ale zkoušela začít nový život v zemích dost vzdálených od jejich původního domova. Nárůst této skutečnosti je možné najít v průběhu celého 20. století. Mezi nejznámější případy z první poloviny 20. století patří útěk Arménů z tehdejší Osmanské říše nejčastěji do Ameriky, Židé prchali z kontinentální Evropy před a v průběhu 2. světové války. Ve vyjmenování příčin pro útěk by se dalo pokračovat, domnívám se, že pro názornost tyto příklady postačují.

2. Cíl

Cílem této práce je zprostředkovat pohled na práci s migranty včetně směru, kterým se ubírá legislativa ve třech státech s rozdílnou politickou i ekonomickou situací a následně poukázat na rozdílné podmínky v sociální práci s uprchlíky.

Vzhledem k tomu, že je pro jakoukoli sociální práci nutné znát prostředí a situaci, ze které klienti pocházejí, rozhodl jsem se prozkoumat tuto roli z druhé strany, jak působí sociální pracovník v neznámém prostředí, co nejvíce komplikuje či ulehčuje jeho situaci.

Dalším cílem je přiblížit neoficiální stránku azylové procedury, která provází rozhodování o udělení azylu či podmínky pro život žadatelů, zejména v České republice a Velké Británii. V Arménii totiž prakticky nejsou žadatelé o azyl v našem slova smyslu.

Nevýhodou v průběhu získávání podkladů v zahraničí byl nedostatek času. Proto jsem se důkladněji zaměřil vždy jen na jeden region a další obecné informace mají platnost pro celou zemi. V Arménii pochází lokální informace z Širackéko regionu, který se nachází na severozápadě Arménie, konkrétněji z okolí města Gyumri¹. Ve Velké Británii jsem získával regionální informace v jižní Anglii v hrabství Hampshire, zejména v Portsmouthu. Informace týkající se České republiky mají platnost pro celé území našeho státu.

Jako poslední úkol jsem si stanovil, alespoň zhruba, zjistit, jak sami nově příchozí hodnotí práci nestátních neziskových organizací a státní správy pracující s nimi. O tomto zjišťování se budu zmiňovat v metodice.

---

¹ Bývalý Leninakan.

3. Metodika

Před zahájením samotného psaní bakalářské práce jsem se snažil získat co nejvíce informací v zemích, kterých se práce týká. Informace používané v práci pocházejí mimo literatury a internetu také z mého pobytu v Arménii v organizaci Youth for Peace and Development v rámci diplomní praxe v listopadu 2005 a účasti na rozvojovém projektu Humanitárního sdružení Archa v srpnu 2005 taktéž v Arménii. Další zdroj informací pochází z praxe, kterou jsem absolvoval během studijního programu Erasmus ve Velké Británii v Portsmouth Area Refugee Support od 24. 1. 2006 do 5. 4. 2006. Posledním důležitým zdrojem je dobrovolnická činnost v Organizaci pro pomoc uprchlíkům. Ta probíhá, v mém případě, od prosince 2004 do současnosti. Kombinace těchto teoretických a praktických zdrojů informací měla, mimo jiné, za úkol vytvořit co nejvíce reálný obraz dané oblasti.

Ve všech organizacích, ve kterých jsem působil ať jako dobrovolník, nebo na praxi, jsem se nechtěl omezovat jen na činnost té organizace, která zajišťovala mou praxi. Mojí snahou bylo navštívit co nejvíce organizací, státních i nestátních, které se podílejí na práci s uprchlíky v dané oblasti. Bylo-li to možné, snažil jsem se doplnit si informace o skutečné situaci tak, že jsem bydlel v rodinách uprchlíků ve stejných podmínkách² jako oni.

Ve světě bylo užívané rozdělení států na země Prvního, Druhého a Třetího světa hlavně dle rozvinutosti hospodářství, ale i dalších faktorů. Členění vzniklo z ideologického rozdělení světa po 2. světové válce, které již sice nemá původní platnost³, ale dá se využít pro zjednodušené posuzování světa. S tím souvisí i výběr srovnávaných zemí na bakalářskou práci. Velká Británie je učebnicovým příkladem země tzv. Prvního světa, Česká Republika byla řazena do zemí Druhého světa a Arménie se, vzhledem k současné hospodářské situaci, dá spíše zařadit k

---

² To se mi podařilo v Arménii, jsem si však vědom že není možné získat obecně platné informace v relativně krátké době.

³ A. Giddens uvádí v Sociologii, že státy Prvního světa byly průmyslové státy (západní Evropa, Spojené státy, Japonsko, Austrálie a Nový Zéland). Mezi státy Druhého světa se počítaly státy východní Evropy závislé na Sovětském svazu. Hospodářství bylo centrálně řízeno, prakticky v nich neexistovala hospodářská soutěž. Země Třetího světa mají nízkou úroveň industrializace, vysoká část populace pracuje v zemědělství. Příklady těchto států jsou Indie, převážná většina afrických států a jižní Ameriky. Dnes se ještě používá termín země „Třetího“ světa, ale i tento termín je na ústupu.

rozvojovým zemím Třetího světa, přestože původně spadala do zemí Druhého světa. Odlišnost současných podmínek, pochopitelně i rozdílná minulost, dávají zajímavé možnosti porovnání práce s migranty.

Při samotné práci jsem zjišťoval situaci také pomocí rozhovorů. V rozhovorech byly používány prakticky stejné otázky ve všech třech státech, ale bylo nutné měnit formu rozhovoru. V Arménii byly rozhovory více strukturované a dotazovaným nevadilo písemné zaznamenávání jejich odpovědí. Oproti tomu ve Velké Británii a České Republice žadatelé o azyl dávali přednost nezaznamenávání jejich odpovědí. Zásadní rozdíl byl v postavení dotazovaných. V Arménii se jednalo o lidi s přiznaným statutem azylanta či s přiznaným arménským občanstvím, v ostatních případech se jednalo o lidi, kteří na rozhodnutí teprve čekají, což, dle mého názoru, ovlivňovalo jejich nejistotu a obavy poskytovat rozhovory. V práci užívám jen informace získané během těchto interview, neuvádím jejich analýzu.

Většina konkrétních případů v rámci obecné problematiky o uprchlictví bude nejprve vysvětlena v kontextu České Republiky a potom, bude-li to vhodné, uvedu příklady z Arménie respektive Velké Británie.

Účelem četných příkladů uváděných v této práci, je přiblížení některých specifických oblastí práce s nově příchozími, situace ve které uprchlíci musejí žít a pomáhající profese pracovat.

Vzhledem k tomu, že v práci jsou průběžně kombinovány informace z praxe a literatury či elektronických zdrojů, nebude rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V práci se snažím užívat co nejjednodušší a nejsrozumitelnější jazyk a termíny. Domnívám se totiž, že není nutné používat speciální termíny (jen jsou-li to názvy atp.), které jsou často nesrozumitelné a vytváření nějakého oborového jazyku komplikuje přístupnost informací v sociální oblasti širší veřejnosti ale hlavně klientům.

4. Obecné legislativní základy v uprchlické problematice

Zásadní úlohu pro založení nadnárodních organizací pro ochranu lidských práv sehrála 2. světová válka. „Před 2. světovou válkou nefungovala mezinárodní ochrana lidských práv. V některých státech byla porušována základní lidská práva a svobody, protože selhala ochrana lidských práv a práv jednotlivců v některých státech. Toto bylo známé jako nevměšování se do vnitřních záležitostí jednotlivých států“ (Human Rights and Refugee Protection. 2006. strana 1). Dále se v textu uvádí, že po válce byla velmi silná víra v potřebě zajistit mezinárodní ochranu lidských práv, ustanovení pravidel pro tuto ochranu a také nutnost založit nějakou instituci, která bude tuto oblast zastřešovat, aby nedošlo k podobné události jakou byla válka.

24. října 1945 vznikla Organizace spojených národů (dále jen OSN). Díky přímým zkušenostem získaným v průběhu války byla mezinárodní pravidla na ochranu lidských práv vstřícná a otevřená. Mezinárodní dokumenty zajišťující tuto ochranu, vstupovaly v platnost od konce 40. let minulého století. Základní deklarace lidských práv byla vyhlášena Valným shromážděním OSN 10. prosince 1948.

Mimo Základní deklaraci lidských práv pochází z tohoto období také Úmluva o právním postavení uprchlíků (Ženevská konvence), přijatá na Konferenci zplnomocněných zástupců Spojených národů dne 28. července 1951. Mladšího data je Newyorský protokol přijatý v lednu 1967 OSN, který se taktéž týká postavení uprchlíků.

Další dokumenty mají platnost pro Evropskou unii či jsou vyhlášeny Radou Evropy⁴ (to znamená, že nemají vliv na uprchlickou legislativu Arménie, které se tato práce také týká).

Jedním ze zásadních současných dokumentů je úprava Konvence na ochranu lidských práv a základních svobod v Radě Evropy z února 2003. Upravuje článek 11, který pojednává o základních podmínkách pro žadatele o azyl.

Vývoj současné azylové politiky je velmi rychlý, zejména ve Velké Británii, tak nebudu podrobně popisovat celý systém a pokusím se zaměřit jen na problematické pasáže.

V rámci Evropské Unie platí nařízení týkající se toho, která země bude posuzovat žádost o azyl, pořizování otisků prstů u žadatelů do společné databáze atp. Tato charakteristika je hodně zjednodušená, protože dostupnost těchto údajů je snadná⁵, a proto není, dle mého názoru, nutné se této části evropské legislativy podrobně věnovat.

---

⁴ Některé dokumenty jsou ale uznávány nečlenskými státy jako je například Norsko či Švýcarsko.

⁵ Přehledný seznam je například na internetových stránkách Správy uprchlických zařízení
<http://www.suz.cz/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=8>

5. Migrace v Evropě po válce

Rychlý rozvoj v západní Evropě během druhé poloviny 20. století vyžadoval více pracovních sil a tento nedostatek byl řešen pomocí zahraničních dělníků. „Struktura poválečné migrace do západní Evropy fungovala na posílání a přijímání pracovních sil mezi zeměmi a s rozvojem evropské ekonomiky vzrůstala poptávka po zahraničních pracovnících. Poválečný ekonomický boom západní Evropy byl podpořen migranty z ostatních evropských zemí, ale i zemí dalších.“ (Geddes, 2003. strana 14)⁶

Postupem času se rychlý hospodářský rozvoj zpomalil a příliv dalších pracovních sil nebyl žádoucí. Mnoho, původně zahraničních dělníků, se usadilo v zemi kde pracovali a přistěhovali se k nim jejich rodiny, protože na práci nejčastěji jezdili jen muži. Vzhledem k lepším ekonomickým a politickým podmínkám do Evropy začalo směřovat větší množství lidí a země, nejprve západní Evropy, začaly hledat způsoby, jak tento příliv migrantů omezit. Střední a východní Evropa začala řešit tuto otázku po rozpadu Sovětského svazu, tedy počátkem devadesátých let.

---

⁶Vzhledem k tomu, že v českém jazyce jde velmi obtížně vyjádřit „migrant worker“, protože se často užívá německý termín *gastarbaiter*, který má spíše pejorativní význam, raději uvedu i původní anglické znění. “Post-war migration to western Europe was structured by links between sending and receiving countries and development of the European economy that generated demand for migrant workers. The post-war economic boom in western Europe was sustained by migrants from other European countries and beyond.” (Geddes, 2003. page 14)

V této situaci se ukázala důležitost mezinárodních zákonů na ochranu lidských práv. Mnoho zákonů, nejen spojených s azylovou politikou jednotlivých zemí, balancuje na hraně při dodržování těch nadnárodních dokumentů na ochranu lidských práv, respektive lokální zákony jsou co nejpřísnější v rámci nadnárodních smluv. Domnívám se, že pokud by tyto mezinárodní dohody nebyly, azylová politika Evropy by byla ještě přísnější, než je tomu v současné době. Například Refugee Council ve Velké Británii kritizoval Asylum and Immigration Bill 2003 kvůli penalizaci za použití falešných cestovních dokladů. „Tento návrh zákona pohrdá ochranou dle článku 31 Ženevské konvence“. (Refugee Council – [Asylum and Immigration Bill 2003: Key issues and concerns](#)) Přes tuto snahu, tento zákon začal platit v původně navrhované podobě. V praxi to znamená, že osoba, která užila falešný pas, jde rovnou do detenčního zařízení, což je v podstatě vězení. V této pozici je velmi těžké udržovat kontakt s okolním světem a například objasnit důvody pro užití falešných⁷ cestovních dokumentů. Obtížný je i kontakt s právníkem atp.

Další příklad pochází z české kotliny a souvisí s nezletilými žadateli o azyl bez doprovodu. Tito žadatelé byli ubytováni společně s neznámými dospělými v záchytných střediscích bezprostředně po podání žádosti o azyl. Tato skutečnost byla kritizována českými i zahraničními organizacemi na ochranu lidských práv.

---

⁷ Do detenčního zařízení je možné se dostat na základě rozhodnutí imigračního úředníka, který nemusí udat důvod. Nejčastějšími důvody jsou neplatné doklady a blízký termín deportace. Co se týče neplatných dokladů, situace v Česku je obdobná.

6. Kdo je uprchlík

Dle tzv. Ženevské konvence je uprchlíkem kdokoli kdo „...vzhledem k opodstatněnému strachu z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k specifické sociální nebo pro politické názory se nachází mimo zemi své příslušnosti a vzhledem k tomuto strachu nemůže či nechce využít ochrany této země, nebo kdo se bez příslušnosti nachází mimo zemi svého dřívějšího stálého bydliště a v důsledku takových událostí se nemůže nebo nechce se tam ze strachu vrátit“ (<http://www.suz.cz/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=8>)

Termíny používané v uprchlické oblasti bývají často zaměňovány se zcela nevhodnými termíny spojenými s jakoukoli formou přesunu lidí přes hranice ať legálním či nelegálním způsobem. Tato skutečnost je široce rozšířená, domnívám se, že ve všech státech, kde jsou uprchlíci.

Žadatelé o azyl jsou v médiích i oficiálními představiteli označováni za ilegální přistěhovalce a tak podobně. Používání nevhodných termínů zkresluje pohled na většinu cizinců pobývajících v zemi legálně a mohou tak vznikat obavy, popřípadě předsudky vůči žadatelům o azyl a azylantům. Samozřejmě ne všichni cizinci ve státech jiných než je jejich původní pobývají legálně a ne všichni žadatelé o azyl jsou motivováni obavami o svůj život či život svých blízkých. Tato skutečnost by ale neměla být využívána na ovlivňování veřejného mínění ať vědomě nebo omylem.

V roce 2003 byla uveřejněna studie „Jak se (ne)píše o cizincích“, ve které jsou uvedeny příklady článků o cizincích na území České republiky atp. Poměrně běžná prezentace cizinců v novinách přisuzuje cizincům špatné vlastnosti, nebo používá pejorativně zbarvená přirovnání. „V Pardubicích to vypadá jak v nějakém rumunském kempu. Volně tu pobíhají zvířata a nakonec by mohlo někoho napadnout pást na sídlišti třeba vepře“. (Jak se (ne)píše o cizincích. 2003. strana 26)

V Česku je správné užívat toto názvosloví:

žadatel o azyl - osoba žádající o azyl, která chce, aby byly shledány důvody k udělení azylu, o jejím případě ještě nebylo rozhodnuto

azylant⁸ - osoba, které byl přiznán azyl

migrant - osoba, která změnila místo pobytu

imigrant – přistěhovalec

Základní terminologie by měla vycházet z výše uvedených termínů. V současnosti je v celé sociální práci snaha používat takové názvosloví, které nemá pejorativní zbarvení, či není nedůstojné a nevhodné. Tento trend platí i v této oblasti, novým termínem namísto cizinců, imigrantů apod. je užíván termín – nově příchozí.

Prakticky stejné problémy s nevhodným používáním terminologie byly kritizovány v literatuře o žadatelích o azyl a uprchlících ve Velké Británii. V Arménii je velmi specifická situace, co se uprchlíků týče, a podobné problémy nejsou tak časté, protože drtivá většina uprchlíků v Arménii je arménské národnosti. Této problematice v rámci Arménie se budu věnovat později.

---

⁸ Anglické označení refugee se do češtiny překládá jako uprchlík. Avšak, význam odpovídající v české terminologii je azylant, tedy osoba s přiznaným azylem. V Arménii jsem se dostal do kontaktu s termíny v ruštině, které v zásadě odpovídají českým. Rozdíl je ale v tom, že až na vzácné výjimky jsou v Arménii uprchlíci arménské národnosti. Lidé, kteří nejsou původem Arméni nežádají o azyl v Arménii často a místo přesné terminologie se uvádí národnost a nastíní se důvod žádosti – uprchlík, Íránský křesťan

7. Důvody dnešní migrace

Pohled na důvody vedoucí k opuštění vlastní země jsou asi nejdůležitější faktory z pohledu udělení azylu. Základními prvky pro rozlišení migrace je vlastní vůle a časový úsek, po který migrace trvá. Jordan a Dúvell ve své knize *The Politics of Migration and Immigration in Europe* uvádějí jako základní rozlišení migrantů na dobrovolné, motivované lepšími ekonomickými podmínkami cílové země a nedobrovolné (nucené) zapříčiněné nejčastěji nějakým druhem nespravedlivé, nebo nepřiměřené perzekuce. V češtině se obvykle užívá u nenuceného opuštění domovské země termín ekonomický uprchlík.

Běžná praxe však ukazuje, že se situace nedá posuzovat podle takto jednoduchého schématu. Většinou se jedná o kombinaci obou výše zmíněných faktorů, z nichž jeden může převažovat. Podle mého názoru jsou tyto dva faktory spolu natolik propojené, že není vhodné lidi označovat jen za ekonomické uprchlíky a poté je jako ekonomické migranty odsuzovat. Autoritářské režimy, nebo jiné typy režimů nedodržující lidská práva, mají obvykle i špatnou ekonomickou situaci. Proto tato skutečnost často zkresluje pohled na nově příchozí.

Migrace může být dlouhodobá i krátkodobá, pracovník může v jedné zemi bydlet a do druhé dojíždět (tato forma je běžná i v českých příhraničních oblastech), nebo se v cizí zemi pracovník může usadit či pracovat jen na sezónních pracích atp. Přesnější specifikace, o jaký druh migrace se jedná z hlediska času, je velmi obtížná (proměnlivost podmínek), protože se například sezónní dělník může usadit a člověk pracující delší dobu v nedomovské zemi se může vrátit do své domovské. Tyto trendy podstatně ovlivňují nadnárodní zákony a smlouvy popřípadě členství v mezinárodních organizacích. Nejdůležitější v evropském kontextu je Evropská unie.

Druhé hledisko je zaměřeno na způsob pobývání cizinců v dané zemi, které může být legální či nelegální. Legální pobyt bývá na základě víz s různou délkou pobytu⁹ (nejčastěji turistická a pracovní), dlouhodobého nebo trvalého pobytu. Jiné druhy víz nejsou udělována tak často, jako ta výše zmiňovaná. Nelegální pobyt může být založen na základě nezákonného vstupu do Česka, neplatných dokladů či překročení platnosti víza, neuposlechnutí příkazu k vycestování ad. Jiné varianty jsou například práce bez pracovního povolení.

Informace v předchozím odstavci platí pro všechny cizince v Česka. Výjimku tvoří občané členských států Evropské unie. Těch se tyto záležitosti, až na platnost dokladů a vstupu na naše území, netýkají. V případě žadatelů o azyl a azylantů jde o legální pobyt (žádostí svůj pobyt legalizují), protože při zásadním překročení pravidel jsou vyloučeni z azylového procesu a často následuje rychlé vyhoštění.

Dle mého názoru je v Česku prostor pro obcházení zákona v oblasti zaměstnávání. Z hlediska zaměstnavatele se mi jeví komplikované zaměstnávat někoho, kdo nemá jasno jak dlouho bude moci na území České republiky zůstat. Tyto podmínky nahrávají krátkodobé práci „načerno“. Postavení člověka zaměstnaného načerno je problematické, pomineme-li částky, které uniknou státu na daních, pojištění a další. Z hlediska nelegálního pracovníka je situace nezávadělná. Mimo vyhoštění a podobných hrozeb, si zaměstnanec nemůže stěžovat, pokud mu zaměstnavatel nezaplatí domluvenou částku v plné výši, zaplatí-li vůbec. Přesto je situace z hlediska možnosti práce žadatelů o azyl v Česku lepší, než podmínky v obou zbylých porovnávaných zemích.

---

⁹ Zjednodušeně se víza dají rozdělit na krátkodobá to je do devadesáti dnů a dlouhodobá nad devadesát dnů.

O pracovní vízum nad devadesát dnů se musí žádat na Českém zastupitelském úřadu, tedy mimo území České republiky. Domnívám se, že toto opatření má za úkol jen komplikovat možnost pracovat cizincům v Česku. Dlouhodobý pobyt je maximálně na jeden rok a poté se musí znovu obnovit. Podrobnější informace jsou na <http://www.mvcr.cz> a nebo v brožuře Vítejte v České Republice vydávanou Organizací pro pomoc uprchlíkům, která je v elektronické podobě na <http://www.azyl.cz>

8. Česká republika

Bývalé Československo mělo velmi přísnou a kontrolovanou oblast migrace. Cizinci, kteří přicházeli do Československa byli v drtivé většině studenti ze spřátelených republik, nebo dělníci z Vietnamu. Dále se jednalo také o dělníky z Kuby a poslední významnou příležitostí setkat se s jinou kulturou byly posádky sovětských vojsk, které sloužily na území Československa od roku 1968 do roku 1993.

V porovnání se státy západní Evropy nebylo Československo atraktivní cílovou zemí pro uprchlíky. Tato situace se začala měnit po roce 1989. Po otevření hranic se rozšířily kontakty nejen se sousedními státy, ale i do té doby prakticky nepoznanými zeměmi, respektive jejich obyvateli.

Patrně jako důsledek izolace je doposud v Česku mnoho předsudků proti cizincům, přestože ještě méně než před dvaceti lety z tehdejšího Československa odcházeli lidé na západ. Domnívám se, že ne všichni byli motivováni pouze strachem o život a podobnými závažnými obavami, ale i ekonomické důvody sehrály svojí roli. Tento fakt už je dnes jakoby zapomenut a na příchozí se část populace dívá s předsudky, aniž by se snažila zjistit jací nově příchozí opravdu jsou. Myslím, že tento stav ovlivňuje českou azylovou politiku. Již zmiňovaný průzkum z roku 2003 poukazuje na nepopularitu cizinců v Česku a pro politická uskupení by bylo, z hlediska oblíbenosti, netaktické pokoušet se tento trend měnit.

Počátkem 90. let vznikl azylový systém v Československu¹⁰, ten po roce 1993 přijala i samostatná Česká republika. Na počátku nebyly s azylovou politikou žádné

---

¹⁰ První byl Zákon o uprchlících č. 498/1990 v platnosti od ledna 1991. Tento zákon byl první v post-sovětských státech střední Evropy. Zákon byl mnohokrát novelizován, až později byl změněn zákonem o azylu 325/1999. V současné době platí Zákon o azylu 350/2005. Nejnovější zákony

zkušenosti, chyběli též kvalifikovaní pracovníci. Žádosti o azyl i sociální práci s žadateli o azyl provádělo Ministerstvo vnitra České republiky, které zároveň poskytovalo ubytování žadatelům o azyl. Tato situace se jevila jako nevyhovující, protože veškeré služby spojené s žadateli o azyl mělo na starosti pouze Ministerstvo vnitra. Od počátku 90. let sice vznikaly nestátní neziskové organizace pomáhající uprchlíkům v širším slova smyslu, ale jejich pravomoc na ovlivňování situace v azylové politice a celkově státní správy byla a je velmi omezená. Pokusem o zlepšení této situace bylo založení Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra České republiky. Nebyla to nezávislá organizace, stále fungovalo silné propojení, ale kladem byla například možnost stěžovat si na ubytování jiné instituci, než té, která přímo rozhoduje o udělení či neudělení mého azylu¹¹.

Vstupem České republiky do Evropské unie se do určité míry přiblížila Česká azylová politika politice ostatních členských států Evropské unie. Zjednodušeně řečeno, do všech států je stejně obtížný vstup a podmínky žádosti o azyl, respektive azylové procedury, aby nevznikala jakási pomyslná brána do Evropské unie. Evropská unie neužívá vnitřních hranic (tzv. Schengenský prostor)¹², což vyžaduje výše zmiňovaná pravidla. Další citelnou změnou, po začlenění se do evropských struktur, je pravidlo tzv. „třetí bezpečné země“. Toto pravidlo přikazuje žadateli o azyl požádat o azyl v první bezpečné zemi (např. členské státy EU, Norsko, Švýcarsko, Dánsko ad.) do které na své cestě vstoupí. Většina uprchlíků tak žádá o azyl v okrajových státech Evropské unie, protože letecky se dopravuje do cílových států menšina žadatelů.

8.1 Sociální práce s uprchlíky v Česku

---

spojené s azylovou politikou a pobytem cizinců na území Česka charakterizuje loňský podzimní OPU Bulletin „Na podzim letošního roku vstoupily v účinnost novely dvou nejdůležitějších zákonů vztahujících se k cizincům pobývajících na území ČR; v říjnu to byla novela č. 350/2005 Sb. zákona č. 325/1999Sb., zákona o azylu, a v listopadu novela č. 428/2005 Sb. zákona č. 326/1999Sb., zákona o pobytu cizinců. Obsahy obou novel pak kopírují již delší dobu trvající trend. Zatímco novela zákona o azylu opět zhoršila právní postavení žadatelů o azyl a její přijetí je nutno považovat za krok zpět v již nastolené úrovni ochrany základních lidských práv, přijetí novely zákona o pobytu cizinců představuje určité zlepšení v oblasti imigrace a její přijetí je proto vítáno“. (OPU Bulletin. 2005. strana 1)

¹¹ Z mého hlediska špatnou správou je současný návrh na přechod Správy uprchlických zařízení zpět přímo pod Ministerstvo vnitra obor azylové politiky. Pokud se uskuteční tento návrh, je současná strategie v azylové politice nepřátelská a zpátečnická v otázce ochrany lidských práv.

¹² Tato dohoda je původně z Maastrichtské smlouvy a pozdější úpravy z druhé Dublinské smlouvy.

Na sociální práci s uprchlíky je, nejen v České Republice, nutné se dívat pohledem státem zřízených institucí pracujících s žadateli o azyl a azylanty a pohledem nestátních neziskových organizací. Přestože mají oba proudy, státní i nestátní, společný zájem, jeho naplňování se často liší.

Z hlediska Státní správy jsou hlavními úkoly v oblasti sociální práce prvotní pomoc při adaptaci a později integraci nově příchozích v azylových zařízeních, případně pomoc u dobrovolné repatriace. Sociální pracovníci v azylových zařízeních vedou o klientech podrobnou dokumentaci (sociální anamnézu, sociální diagnózu, sociálně terapeutický plán, záznamy o průběhu sociální práce). V zařízeních jsou také nabízeny různé volnočasové aktivity – často keramické dílny a různé sportovní činnosti.

Pro sociálního pracovníka působícího ve státní správě může být skličující velké množství pravidel, kterými se musí řídit. V praxi to znamená, že bývá obtížné aktuálně a citlivě reagovat na konkrétní situace, nebo na ně není možné reagovat vůbec¹³.

Nevýhodou také je, že Správa uprchlických zařízení spadá pod Ministerstvo vnitra ČR, které rozhoduje o kladném či záporném rozhodnutí o azylu¹⁴. Tato provázanost vzbuzuje u žadatelů nedůvěru a komplikuje např. možnosti si stěžovat, protože stížnosti nezřídka řeší to oddělení, proti kterému je stížnost namířena. Závislost, centralizovanost a neprůhlednost azylového systému ČR je v tomto ohledu velmi vysoká, srovnáme-li stejný systém ve Anglii.

Nestátní neziskové organizace se snaží doplňovat služby Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR a fungují v oblasti ochrany práv klientů-žadatelů. T. Polonyová uvádí v Sociální práci s žadateli o azyl z pohledu nevládní organizace jako hlavní úkoly nestátní neziskové organizace:

- ochrana klientových práv
- sociálně-právní poradenství poskytované žadatelům v uprchlických zařízeních
- sociálně-právní poradenství poskytované žadatelům žijícím mimo azylová zařízení
- materiální pomoc
- doprovázení (na úřadech)

---

¹³ Například, nemá-li žadatel v zimě žádnou zimní obuv, není možné mu dát nějaký příspěvek na ni. Tuto situaci snáze vyřeší pracovník neziskové organizace, protože má možnost snadno reagovat.

¹⁴ Situace se patrně ještě zhorší, jak jsem již uváděl v předchozím textu.

- prevence konfliktů – volnočasové aktivity, pracovní terapie
- průběžný monitoring toho, jakým způsobem se v životě žadatelů odráží naplňování zákona o azylu a upozorňování na možné problémy
- spolupráce s dalšími nevládní organizace a státními subjekty
- práce s dobrovolníky
- účast na preventivních programech proti rasismu a xenofobii
(Sociální práce s uprchlíky, strana 41)

Poradenství se týká oblastí ubytování, zaměstnání, zdravotní péče, sociálního zabezpečení, vzdělávání a výchovy.

Obdobná forma poradenské pomoci je poskytována rodinám a jednotlivcům, kterým byl udělen azyl v ČR.

V azylových zařízeních a v současnosti i mimo ně probíhají tzv. skupiny. Jedná se o setkání lidí s podobnými osudy a problémy. Náplň je různá, záleží na konkrétní skupině a jejích přáních a potřebách. Účelem je zlepšení psychické kondice klientů popř. předání nějakých informací, je-li skupina nějak tematicky zaměřená. Skupiny jsou většinou ženské.

Volnočasové aktivity pro děti i dospělé se odehrávají zhruba 1 krát za čtrnáct dní¹⁵ v azylových zařízeních.

Sociální práce s žadateli o azyl a azylanty má široké spektrum činností od poradenství po materiální pomoc. Rozdílný přístup v této práci je možné vysledovat ve státní správě a u neziskových organizací. Tato skutečnost se opakovala ve všech státech, kde jsem měl možnost se o tuto problematiku zajímat. Rozdíl byl jen v kontrole neziskových organizací státním aparátem.

Neziskové organizace působící v této sféře se dají rozdělit na ty, které mají nově příchozí jako hlavní zájem (Poradna pro pomoc uprchlíkům, Organizace pro pomoc uprchlíkům a jiné), další poskytují široké spektrum služeb a oblast nově příchozích je jedna z těchto služeb. Dle mého soudu, spolupráce mezi těmito organizacemi fungují lépe na úrovni těch, co se zabývají pouze uprchlíky. Kooperace však není na tak vysoké úrovni, aby se vytvořila nějaká platná lobbystická síla, mající možnost ovlivňovat azylovou politiku v Česku. Možná chybí nějaká organizace (např. Úřad pro uprchlíky nezávislý na státu), která by dokázala stmelit různé názorové proudy dohromady.

---

¹⁵ Záleží která organizace a ve kterém zařízení tyto aktivity provozuje.

Poslední oblast problémů se týká financování, nemalá část peněz prochází a nebo závisí na různých ministerstvech (Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí), může proto být obtížné kritizování jednání nějaké instituce, je-li to zároveň zdroj peněz¹⁶.

9. Arménie

Hlavními důvody pro výběr Arménie byla specifická situace vlastních uprchlíků¹⁷ a velká migrace. Obě tyto oblasti jsou velmi odlišné od situace v České republice i Velké Británii.

Na začátku popisu tohoto problému je nutné uvést širší souvislosti spojené s uprchlíky a migrací.

Arménie sousedí se čtyřmi státy a jen se dvěma má otevřené hranice¹⁸, což je důsledek ozbrojených konfliktů. O tomto problému se budu ještě zmiňovat v následujícím textu. V Arménii je velké množství uprchlíků, zároveň mnoho lidí opouští Arménii z ekonomických důvodů. Severozápad této republiky postihlo koncem osmdesátých let silné zemětřesení, které zapříčinilo smrt tisícům lidí a zničilo prakticky celý průmysl v této oblasti. Kombinace těchto faktorů způsobuje velmi špatnou sociálně-ekonomickou situaci, a proto jsem si chtěl ověřit, jaká je situace uprchlíků v Arménii.

Před zahájením popisu arménské situace v uprchlické otázce, vysvětlím, proč v této části práce používám více literaturou či dalšími zdroji nepodložené údaje, nebo jen konkrétní informace od neziskových organizací působící v daném regionu. Zdroje na získávání informací jsou dost omezené, výzkumy o uprchlících byly už neaktuální (proběhly počátkem 90. let) a státní instituce pracující s uprchlíky nebyly ochotné podávat informace. Zdálo se mi, že tamní úřady a organizace nejsou zvyklé spolupracovat se studenty – praktikanty. Dobrá spolupráce byla s mezinárodními organizacemi jako například Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

---

¹⁶ Myslím si, že stát nekritizující organizace (loajální) dostávají snáze peníze od státu, což je při omezených možnostech získat finance podstatný problém. Tato skutečnost posléze komplikuje možnou spolupráci mezi nevládními organizacemi.

¹⁷ Těch, kteří se vrátili do Arménie z Ázerbajdžánu.

¹⁸ Arménie má otevřené hranice s Gruzii a Íránem, uzavřené hranice jsou s Tureckem a v současnosti největším nepřítelem Ázerbajdžánem. V regionu asi nejlépe vychází z Gruzii, velmi silná spolupráce na více úrovních je navázána s Ruskem.

(OBSE), Úřad vysokého komisaře organizace spojených národů (UNHCR) a také menšími regionálními organizacemi.

Chceme-li posuzovat současnou situaci uprchlíků v Arménii, popřípadě Arménů ve světě, je dle mého názoru nutné začít již na počátku 20. století. Události z této doby i v současnosti ovlivňují tento problém, zejména emigraci z Arménie.

V období 1. světové války proběhla genocida Arménů¹⁹ osmanskými respektive tureckými vojsky. Arménská menšina se tehdy rozprostírala zejména na východě dnešního Turecka a Arménie, dále na jihozápadě Gruzie, jihozápadě Ázerbajdžánu, částečně i na severu Íránu.

Nebudu se v této práci zabývat možnými důvody Arménské genocidy. Z hlediska uprchlictví je tato událost pro Arménii důležitá, protože velký počet Arménů emigroval do Spojených států amerických. Od té doby je v USA velká arménská menšina, která slouží jako cíl a zázemí pro ty, kteří v současnosti do Ameriky přicházejí.

V kavkazském regionu je velmi silná rodinná pospolitost²⁰. Ta poskytuje jakousi jistotu, že i v jiné zemi, kde už žijí Arméni, je zabezpečena alespoň minimální podpora pro začínající pobyt v novém státě ze strany rodinných příslušníků.

Roku 1918 byla založena Arménská republika na území, jak ji známe dnes (národní hora a symbol Arménie Ararat zůstal v Turecku). Po čtyřech letech samostatnosti, v roce 1922 se Arménie stala jednou ze svazových republik Sovětského svazu. V rámci Sovětského svazu bylo vystavěno mnoho průmyslových závodů, které však byly zcela odkázány na dodávky z ostatních svazových republik²¹.

Přelom osmdesátých a devadesátých byl zásadním úsekem pro současnou situaci Arménie. V roce 1988 postihlo severovýchod země silné zemětřesení, počátkem devadesátých let se rozpadl Sovětský svaz a Arménie začala ozbrojený konflikt s Ázerbajdžánem, kvůli (do té doby autonomní) oblasti Náhorní Karabach.

---

¹⁹ Přesněji v letech 1915 – 1916.

²⁰ Mám na mysli širší rodinu, než vztah nejbližších příbuzných - prarodičů, rodičů a dětí.

²¹ Jako příklad uvedu Gyumrijský závod na montáž lehkých motocyklů. V Arménii se motocykly jen sestavovaly, výroba dílů a součástí probíhala ve více svazových republikách a hotové díly se dovezli do závodu, kde se jen smontovali a putovali většinou zpět do Ruska.

Zemětřesení, mimo již zmiňovaných ztrát na životech, v zásadě zničilo průmysl v oblasti²². Zbytek země, který se nemusel přímo vyrovnávat se zemětřesením, řešil v ekonomické oblasti oslabení spolupráce se státy bývalého Sovětského svazu.

Vypuknutí arménsko - ázerbajdžánského ozbrojeného konfliktu o Náhorní Karabach. První impuls byla událost v ázerbajdžánském Sandžaku, kde bylo napadeno více než sto etnických Arménů. Během tohoto nepokoje bylo zabito několik etnických Arménů, některé ženy byly znásilněny a ještě by se dalo pokračovat ve výčtu podobných otřesných skutků²³. Tato událost vzbudila strach u většiny Arménů žijících na území Ázerbajdžánu a arménských obyvatel Náhorního Karabachu²⁴. Incident se nevyřešil diplomatickou cestou, tak události v Sandžaku zapříčinily vstup arménské armády do Karabachu na ochranu etnických Arménů.

Arméni už ve své novodobé historii zažili systematické vyhlazování, proto reakce armády, přestože se teprve zotavovala z rozpadu Sovětského svazu, byla tak rychlá. Arménie vyšla nakonec z tohoto konfliktu vítězně. Od této doby jsou přerušeny veškeré oficiální styky mezi Arménií a Ázerbajdžánem. Na hranici mezi Karabachem a Ázerbajdžánem stále probíhají menší přestřelky, ačkoli bylo uzavřeno příměří.

Arménie i Ázerbajdžán byly státy, kde žilo pohromadě více národností různého náboženského vyznání²⁵. To se po tomto konfliktu změnilo. Ázerbajdžánci žijící v Arménii hledali útočiště zpět v Ázerbajdžánu a naopak. Ázerbajdžánští Arméni se vraceli do Arménie. Problém je i z hlediska náboženství, Arméni jsou v drtivé většině křesťané a Ázerbajdžánci muslimové. Tak i muslimové kteří nebyli ázerbajdžánské národnosti žijící v Arménii raději odešli, aby se vyhnuli možné perzekuci.

Jedinou muslimskou menšinou v současné Arménii jsou Kurdové převážně žijící na hranici s Íránem.

---

²² V druhém největším městě na severozápadě Arménie, Gyumri, které se nachází v zasažené oblasti, fungují jen dva větší závody (mlékárna a pivovar).

²³ Informace o této události pocházejí od Arménů, neznám stanovisko Ázerbajdžánu a nepodařilo se mi najít ani jiný neutrální zdroj popisující tuto událost.

²⁴ V Náhorním Karabachu žilo zhruba 75% Arménů, zbytek Ázerbajdžánců. Toto území je obklopeno Ázerbajdžánem.

²⁵ V Arménii to byli Rusové, Ázerbajdžánci, Turci a Kurdové, Ázerbajdžán byl pravděpodobně ještě pestřejší, co se různých národností týče, protože mnoho lidí z různých končin světa pracovalo v ázerbajdžánském ropném průmyslu.

Arménie, která si po odpojení se od Sovětského svazu prošla obdobím velmi autoritářského režimu Levona Ter-Petrosiana (1991 – 1998), se v současnosti nachází ve svízelné ekonomické situaci, v zemi je vysoká nezaměstnanost a z mého pohledu v Arménii prakticky nic pořádně nefunguje. Nynější kurz, kterým se ubírá Arménie je rozpolcený. Na jedné straně snaha o demokratický nezávislý stát, na druhé jsou silné vazby na Rusko kombinované se stále dost autoritativním způsobem vlády současného presidenta Roberta Kočariana.

Samotná sociální práce, nejen s uprchlíky, je ovlivněna všudypřítomným nedostatkem financí. Přijde mi důležité podotknout, že nedostatek financí v sociální sféře, se kterým se setkáváme třeba v Česku je s nedostatkem peněz v Arménii nesrovnatelný i za předpokladu, že náklady mohou být nižší než je tomu v Česku. Podstatná část sociální práce v Arménii je nějakým způsobem více či méně podporována ze zahraničních zdrojů.

Jak již bylo řečeno, uprchlíci v Arménii jsou Arméni z Ázerbajdžánu. Dle osoby pro styk s veřejností v arménské pobočce UNHCR žádá o azyl v našem slova smyslu pod deset osob za rok a tyto žádosti se řeší individuálně. Nejčastěji pocházejí z Íránu a Iráku. Největší nápor uprchlíků z Ázerbajdžánu byl v letech 1988 – 1992. Průzkum o počtu uprchlíků z roku 1997 ukázal, že na území Arménie bylo 220 000 uprchlíků. Jiné neoficiální odhady byly kolem 300 000 lidí. Výsledky také ovlivňuje vysoká migrace z Arménie a myslím si že, již zdaleka neodpovídají současné situaci. Ve vesnici, kde jsem strávil týden v rámci praxe, byla zhruba polovina funkčních domů, původně obývaná uprchlíky, opuštěná a dle místních obyvatel většina odešla do Ruska²⁶.

---

²⁶ Obyvatelé chudších končin doslova tvrdili, že kdo na odchod měl peníze, tak odešel.

Vesnice Vorji a její jediná přístupová silnice.

Hlavní problémy těchto lidí byly odchod ve spěchu, nezřídka s neplatnými cestovními doklady, praktická neznalost arménštiny (uměli jen rusky), místo na bydlení přidělené od vlády bylo zcela odlišné od místa původního (lidé z měst byli umístěni na venkov a naopak). K těmto problémům je ještě nutno připočítat nevyrovnanou psychickou situaci po prodělaných zkušenostech.

9.1 Vládní podpora

Oficiální vládní podpora uprchlíků v Arménii existuje. Po prokázání arménské národnosti mohou uprchlíci z Ázerbajdžánu získat bez větších problémů arménské státní občanství. Mají-li občanství, dostávají veškeré dávky jako ostatní občané Arménie. Problémem ale bývá, že ne všichni potřebné dokumenty mají. Tento problém naštěstí pomáhají řešit různé nevládní organizace.

Další forma se blíží spíše rozvojové pomoci. Přichází hlavně do oblastí, které mají z hlediska státu nějaký strategický význam. Strategické oblasti jsou zejména příhraniční území. Protože v těchto oblastech bývá často vysoká míra nezaměstnanosti, vláda dávala místním obyvatelům jednorázovou pomoc, aby lidé neodcházel. Nejčastěji to byl nějaký dobytek nebo osivo.

Tyto informace nemám z oficiálních zdrojů, nebyl jsem schopen je v Arménii sehnat, údaje pocházejí od místních obyvatel, kteří pomoc dostávali.

9.2 Nevládní podpora

V Arménii působí značný počet neziskových organizací, které jsou zaměřeny na uprchlíky buď přímo, nebo je pomoc poskytována jako přidružený směr jejich činnosti, například je podpora uprchlíků prováděna v rámci rozvojové pomoci v konkrétní oblasti. Tyto organizace jsou mezinárodní i místní. Zjednodušeně řečeno, mezinárodní organizace provádějí podporu na celém území Arménie. Mají připravené určité projekty, které aplikují ve všech potřebných regionech obdobně.

Další varianta je, že tyto mezinárodní organizace finančně pomáhají těm lokálním (např. seženou prostředky na konkrétní projekt a pouze kontrolují realizaci). Tuto formu, mimo své vlastní projekty, provozovala například USAid, která v současnosti více působí v Gruzii.

Na některých projektech spolupracují vláda a nevládní organizace společně, jejich služby se navzájem doplňují. Tato forma spolupráce funguje v některých projektech mezi vládou a arménskou UNHCR.

Způsoby, jakými jsou řešeny problémy uprchlíků :

- poskytnutí nových domovů
- právní pomoc
- pomoc při získávání občanství
- místní integrace
- vzdělávací projekty

9.3. Práce s uprchlíky v Arménii

Nové domovy pro uprchlíky mají často velmi specifické pozadí. Část ubytovacích kapacit je postavená nově pro uprchlíky, obvykle tam, kde je výhodné

pro vládu zachovat osídlení²⁷. Další variantou je používání prostorů po uprchlých Ázerbajdžáncích (Ázerbajdžánců odešlo do Ázerbajdžánu více než se vrátilo Arménů do Arménie) popřípadě i jiných muslimech, nebo nastěhování se ke svým známým či rodině žijící v Arménii. Nové domy stavěly také nevládní organizace, z nichž některé jsou na tamní poměry nadstandardní např. Norwegian Refugee Council.

Domy postavené Norwegian Refugee Councilem.

---

²⁷ S tímto případem jsem se setkal v již zmiňované vesnici Voghji, byla nedaleko tureckých hranic. Část domů byla opuštěna lidmi, kteří odešli do zahraničí, což se dalo obtížně předpokládat. Přesto byl počet nových domů předimenzovaný. Zhruba polovina domů ve vesnici (původních i nových) nebyla obývaná, to znamená, že kdyby se nepostavily nové domy, mohlo by žít ve vesnici stejně obyvatel a ušetřené peníze by se daly využít jinde. Domnívám se, že tyto chyby vznikly zmatkem po zemětřesení kdy byla špatná organizace a spěch.

Běžné domy ve kterých lidé žijí, bohužel lidé bydlí i v plechových boudách za silnicí.

Právní pomoc se snaží vyhledat a uplatnit různá práva uprchlíků od důchodů po spory o půdu se starousedlíky.

Pokud uprchlík z Ázerbajdžánu nemá použitelné doklady, na kterých závisí udělení občanství, je vystavení nových komplikovaný proces. Kvůli přerušným stykům mezi Ázerbajdžánem a Arménií se získávání a ověřování dokumentů provádí přes nevládní organizace, ty mají úlohu prostředníků²⁸.

Projekty místní integrace se snaží zajistit co nejhladší soužití nově příchozích a starousedlíků, způsoby se liší v závislosti na konkrétním regionu.

Vzdělávací projekty na pomoc v místech kde žijí i uprchlíci, jsou převážně založeny na vzdělávání dospělých a dětí v oblasti obsluhy počítačů a angličtiny. Problémem takových projektů bývá, že na ně nenavazují konkrétní možnosti uplatnit nabyté znalosti. V Arménii, hlavně v Gyumri, jsem potkal mnoho lidí s vysokoškolským vzděláním, kteří přesto nemohou najít práci²⁹. Nechci v žádném

---

²⁸ Proces funguje tak, že vláda jednoho státu předá dokumenty k ověření nevládní organizaci působící v Arménii. Ta je předá nevládní organizaci působící v Ázerbajdžánu, která je předá vládě a po vyřešení proces postupuje opačným směrem. Toto provádí Danish Refugee Council.

²⁹ V této oblasti se uvádí přes 40% nezaměstnaných, průměr v celé Arménii je 33% (2005) nezaměstnaných.

případě tvrdit, že takové projekty jsou neúčinné, jen nepomáhají zlepšovat aktuální tíživou situaci obyvatel a tím pádem i motivace je na nízké úrovni, pokud není jasné uplatnění. Toto se ještě kombinuje s všudypřítomnými problémy³⁰.

Podmínky pro sociální práci s uprchlíky se v různých oblastech Arménie liší. Roli hraje ekonomický potenciál daného regionu a spolupráce s regionálním zastupitelstvem. To rozhoduje o povolení některých projektů atd. Z mého pohledu je jednání se státními úřady komplikované. Systém je složitý až byrokratický a není možné se s ním seznámit třeba na internetu, nebo na nějakém letáku (třeba kde požádat o nějaké povolení). Velkou roli hrají osobní vazby a známosti, občas není jednání úředníků, ale i policie korektní, žádost o nelegální odměnu nebývá výjimkou.

Situace uprchlíků v Arménii je v současnosti relativně stabilizovaná, přichází jen minimum lidí ze zahraničí. Většina z původně ázerbajdžánských Arménů má již arménské státní občanství (v zemi jsou už 15 let), nebo se na jeho vyřízení pracuje. Uprchlíci byli umísťováni také do velmi chudých oblastí, ve kterých jsou závislí na státní podpoře a vlastní zemědělské produkci. Po vyhodnocení údajů, které jsem sesbíral v Arménii, mohu říci, že uprchlíci v Arménii žijí prakticky stejných podmínkách jako původní obyvatelé.

Arménie je celá ve špatné ekonomické situaci, která se kombinuje se silnou byrokracií a podstatnou roli hraje také protekcionismus či silné tradice a zvyky. To do určité míry komplikuje pomoc pro nemístní organizace. Mezi organizacemi které poskytují podobné služby většinou existuje jen minimální spolupráce či rozdělení si oblastí kde budou působit, aby se zbytečně služby nekryly. Nevýhoda je v stejných zdrojích peněz³¹. V některých oblastech je práce v podobné organizaci prakticky jediná možnost uplatnění.

---

³⁰ Shánění topiva, zajistit vodu, cesta do města vzdáleného 13 km trvá kvůli špatné silnici jednu hodinu, vzhledem k nekvalitní elektroinstalaci rozvodné závody při dešti a mokřem sněhu vypínají proud, aby nedošlo k požáru ze „zkratu“ atp.

³¹ Rozdíl oproti Česku je, že se převážně jedná o zahraniční instituce.

10. Velká Británie

Po druhé světové válce byla Velká Británie vstřícnou a otevřenou zemí, porovnáme-li to se situací dnes. 1948 British Nationality Act formálně umožnil všem občanům států pod britskou korunou přistěhování se do Velké Británie (zjednodušený přístup měli také občané států Commonwealthu). Jinou skupinou byli přizvaní pracovníci z dalších států. Zahraniční dělníky na omezený čas Spojené království potřebovalo na obnovu země a rozvoj ekonomiky. Tito pracovníci se v Anglii začali usazovat a z jejich přechodného pobytu se stal stálý. Jordan a Dúvell v knize Migration uvádějí termín pro tuto situaci „hosti, kteří zůstali”.

Počátkem 70. let minulého století situace pro žadatele o azyl začala být přísnější. Počet nově příchozích ještě nebyl tak vysoký, jako za posledních 10 let, ale opatření začala patrně poprvé v novodobé historii omezovat možnost přistěhovalectví do Velké Británie.

Další změny, které významně ovlivnily azylovou politiku Spojeného království, nastaly v 90. letech minulého století. Byla to reakce na Dublinskou

smlouvu a společný „Schengenský“³² prostor v rámci Evropské unie. Od té doby se v ostrovní azylové politice neustále přitvrzuje.

Současný stav je k nově příchozím stejně nepřátelský, jako ve většině států Evropy včetně Česka. Britský systém je propracovanější v tom smyslu, že obsahuje tzv. zkrácené procesy, které trvají 7 dní (super fast-track procedures) respektive 30 dní (fast-track procedures). Během této doby je vyřešena jejich žádost, jsou-li zařazeni do jednoho z těchto procesů. Naneštěstí jsou žadatelé zavřeni v detenčních zařízeních³³ a jejich kontakt s vnějším světem je prakticky nemožný.

Nevládní organizace v Británii toto kritizují, protože se domnívají, že se o případech nedá v tak krátké době objektivně rozhodnout. Na druhou stranu by se do těchto zrychlených procesů měli dostat jen zjevně neopodstatněné žádosti o azyl. Zjevně neopodstatněná žádost o azyl může být podložena třeba zájmem podnikat v Británii, protože v zemi původu silná konkurence v oboru. V běžné praxi jsou ale jako zjevně neopodstatněné posuzovány i případy závažnějšího charakteru.

---

³² Samotná Velká Británie ale Schengenskou dohodu nepodepsala.

³³ Detenční zařízení mají rozdílnou úroveň. Některá jsou zařízena jako vězení, jiná se podobají českým azylovým zařízením (například bývalé ubytovací zařízení Červený Újezd), s tím rozdílem, že je žadatelé nesmějí opustit. Některá zařízení nespravuje stát, ale jiné i soukromé agentury (např. zařízení Oakington). Tyto agentury jsou často terčem kritiky, za své jednání s žadateli hraničící s porušováním lidských práv.

Detenční zařízení pro žadatele o azyl Hastlar v jihoanglickém Gosportu.

Velkým omezením pro podání žádosti o azyl je povinnost zažádat o azyl bezprostředně po vstupu do spojeného království. Toto opatření znesnadňuje vstup do azylového procesu studujícími v Británii, zahraničním pracovníkům atp.

Žadatelé o azyl žijí ve smluvních bytech zajištěných od NASS³⁴ (National Asylum Seekers Support), což je vládní organizace na podporu žadatelů. Mimo ubytování, které je ve městech a je běžný kontakt s místními obyvateli, dostávají žadatelé poukázky na jídlo, jejichž platnost a použití odpovídá v českém kontextu stravenkám.

---

³⁴ Britská vláda zdůrazňuje ve svých materiálech, že se oficiální názvy vládních institucí nemají překládat do jiných jazyků, aby nedocházelo k nedorozuměním. V práci uvádím většinou originální znění s výrazem odpovídajícím v češtině.

Ubytování azylantů v centru Portsmouthu.

Žadatelům o azyl je poskytována základní zdravotní péče. Ostatní služby zajišťují nevládní organizace, ale i instituce do určité výše financované vládou³⁵ a mající smlouvu, že budou poskytovat některé druhy služeb. Žadatelé o azyl a osoby s překážkou ve vycestování nesmějí pracovat³⁶. Britská Home Office (ministerstvo vnitra) ve výjimečných případech udělí pracovní povolení určité skupině žadatelů, ale drtivá většina pracovat nesmí. Z kombinace výše zmiňovaných pravidel vyplývá jeden z významných problémů britského azylového systému. Lidé mající překážku ve vycestování už ukončili azylovou proceduru a azyl jim byl zamítnut. To znamená, že je ukončena veškerá podpora od státu (včetně ubytování) a tito lidé nemají žádný příjem. Tím pádem se kvůli takto nastavené azylové politice bývalí žadatelé stávají bezdomovci. Tato situace nahrává tomu, aby požádali o návrat do vlasti. Pokud tak učiní, do doby než je deportují, mají garantováno ubytování a stravu³⁷.

---

³⁵ Nejznámější bude patrně Refugee Council či méně známá Refugee Action.

³⁶ Ti kdo mají překážku ve vycestování nemají status azylanta, ale mohou v zemi zůstat, protože situace v jejich domovské zemi, nebo nějaké specifické okolnosti, brání v bezpečném návratu do země původu.

³⁷ Organizace poskytující tuto pomoc je Section4.

Problémy spojené s prací respektive nedostatkem financí, ubytováním a poukázkami na jídlo byly nejčastější záležitosti, které jsem měl možnost sledovat během svojí praxe v Británii.

10.1 Vládní podpora

Britský systém je zajímavý tím, že práci s uprchlíky zabezpečuje mnoho organizací, které mají dohodu se státem a stát do těchto organizací dodává, za jasných podmínek pro obě strany, peníze. Tento trend se netýká jen fenoménu uprchlictví, ale celé Velké Británie. V tomto ohledu je obtížné rozlišit kde státní podpora končí a kde začínají působit nevládní organizace ze svých zdrojů. Na každého žadatele o azyl je vyčleněná určitá částka na konkrétní činnost během procesu (za právníka, překladatele), kterou je možné použít. Co přesahuje by si měl žadatel platit sám, většinou však finančně pomáhají další nevládní organizace (již uváděný zákaz pracovat).

10.2 Nevládní podpora

Do nevládní podpory v této práci zahrnu většinu organizací, které nejsou součástí vládní struktury. Stejně jako v obou předchozích případech se nevládní organizace snaží doplňovat státní systém.

Hlavní oblasti nevládní jsou:

- právní pomoc
- poradenství
- materiální pomoc (včetně potravin)
- finanční pomoc (např. zaplacení zubaře či jízdenek na cizineckou³⁸ policii)
- komunikace s úřady
- volnočasové aktivity
- psychologická podpora
- projekty na integraci azylantů

---

³⁸ V originále Immigration Office

- multikulturní informační workshopy
- mapování současných potřeb v regionu
- spolupráce s dobrovolníky

Velká Británie má širokou škálu nevládních organizací, které se zabývají nově přichozími. Systém je propracovaný a na vykonávání určitého zaměstnání je často potřeba speciální kvalifikace. Tamní organizace jsou specializované na úzké druhy činností, porovnáme-li to s organizacemi podobného zaměření v Česku. Vzhledem k vyššímu počtu klientů těchto organizací v Británii, je toto dělení důležité.

Právní pomoc je poskytována právníky se zaměřením na žadatele a azyl³⁹. Ti jsou do určité částky placeni státem. Výhodou je, že si žadatelé o azyl mohou sami vybrat právníka, který s nimi připraví žádost o azyl. Naneštěstí, ne všichni poskytovatelé těchto služeb připravují žádosti na stejné úrovni a proto velmi ovlivňují šanci na udělení azylu⁴⁰.

V rámci poradenství se řeší pestrý okruh otázek, protože klienti žijí v novém prostředí a musejí se naučit procházet systémem pomoci ve Spojeném království. S tímto bodem souvisí i pomoc s komunikací na úřadech.

Materiální pomoc se týká oblečení, kuchyňského vybavení, hygienických potřeb atp. Lidé v azylovém procesu dostávají na jídlo „stravenky“, které by měli obdržet současně s ubytováním. Pokud se tyto poukázky zpozdí, mohou klienti požádat o potravinový balíček. Toto jsou jen výjimečné případy. Prakticky všichni klienti užívající tuto formu pomoci byli na konci azylového procesu a byla jim přiznána překážka k vycestování a tak zůstali v zemi bez prostředků⁴¹.

Finanční pomoc je možná jen v případech, kdy je zjevné, že klient musí tuto cestu či nějaký lékařský zákrok podstoupit.

Aktivity během volného času se dají rozdělit na dobrovolnou činnost a klasické volnočasové aktivity jakými je sport, ruční práce a další. Výhodou dobrovolné práce je pocit užitečnosti a možnost získání praxe.

---

³⁹ V angličtině jsou to solicitors, tedy notáři v našem slova smyslu, ale v Británii řeší i případy žadatelů o azyl.

⁴⁰ Český systém je nastaven tak, že celý rozhodovací proces, včetně rozhovorů, provádí Azylový odbor Ministerstva vnitra České republiky.

⁴¹ Nejčastěji bydlí u známých a kamarádů.

Psychologická podpora probíhá formou přátelských rozhovorů, pokud se objeví závažnější problémy, může dojít i na odbornou pomoc.

Jiné aktivity se snaží pomocí různých workshopů, setkání, hudebních představení, informací zmenšit napětí mezi nově příchozími a většinovým obyvatelstvem. Snaha aktualizovat služby reálným potřebám klientům je další z oblastí zájmů nevládních organizací. Poslední bod je spolupráce s dobrovolníky.

Mimo zmiňované dobrovolné práce klientů hrají důležitou roli dobrovolníci z řad místního obyvatelstva. Výhodou je, že tuto práci může provádět jedna kvalifikovaná osoba a koordinovat větší počet dobrovolníků, tím pádem se ušetří na všech stranách. Dobrovolně pracovalo mnoho lidí v důchodovém věku, kteří mají mnoho užitečných zkušeností, ale bylo by těžké se ještě prosadit na trhu práce. Zapojení seniorů, stejně tak jako možnost získat praxi pro studenty je vynikajícím příkladem využití lidských zdrojů. Tato cesta je užitečná pro širokou vrstvu obyvatel.

Příklady uváděné v textu platí hlavně pro jižní Anglii. V ostatních částech Spojeného království budou patrně obdobné problémy a organizace⁴², mohou se však částečně lišit v závislosti na konkrétním regionu.

Velká Británie, díky své poválečné otevřené přistěhovalecké politice stále u mnoha lidí budí představu země, vhodnou pro podání žádosti o azyl. Tato situace je umocňována také skutečností, že Británie měla v minulosti mnoho kolonií a pro obyvatele bývalých kolonií bylo snazší se přistěhovat do Anglie. V současnosti už žádné výhody pro tyto státy prakticky neplatí. Dnešní přistěhovalecká a azylová politika Británie je minimálně stejně přísná jako u ostatních států Evropské unie, ne-li ještě přísnější. To se většina žadatelů o azyl dozví až na místě.

Sociální pracovníci s nově příchozími mají v Británii velmi dobré zázemí, do velké míry nezávislé financování⁴³, snadný přístup k informacím (literatura, školení, internet), nevládní organizace navzájem lépe spolupracují a mohou lépe ovlivňovat směr azylové politiky. Na druhou stranu, přes výše zmiňované výhody se situace v Británii poslední dobou zhoršila. Vliv na to mají stále přísnější pravidla azylové politiky a omezování státní podpory nevládním organizacím.

---

⁴² Například v Portsmouthu byla jen jedna organizace působící v celé Británii, ostatní byly jen lokální.

⁴³ Část zdrojů pochází z různých loterií a fondů, dále jsou hojně využívány tzv. Charita shopy fungující na principu, že lidé do nich zadarmo nosí věci, které nepotřebují a ty se tam prodávají. Získané peníze se používají na dobročinné účely. V Praze je takový obchod v Sue Ryder v Nuslích.

11. Zázemí pro sociální pracovníky

Podmínky pro sociální práci jsou velmi odlišné. Jakási podoba se dá vysledovat mezi systémem v Česku a Británii. V obou státech funguje systém státní podpory, který by měl teoreticky zabezpečit nově příchozí od vstupu na území státu až po jeho opuštění při neúspěšné žádosti či získání azylu a s tím spojených výhod. Arménie je otevřená vůči arménským uprchlíkům a vychází jim vstříc, co se vstupu do země a získávání občanství týče. Další podpora či pomoc je poskytována neziskovými organizacemi, často nadnárodními.

Zdalo se mi, že je v Arménii a Británii sociální práce výše posazená ve společenském žebříčku, než je tomu v Česku. Británie si, alespoň částečně, uvědomuje důležitost této profese, s čímž souvisí mimo jiné dostupnost informací a finanční ohodnocení. V Arménii je tak vysoká míra nezaměstnanosti, že se najde dostatek uchazečů prakticky o každé místo a místní si práce váží. Práce pro nadnárodní neziskovou organizaci je na tamní poměry nadprůměrně ohodnocená. V každé zemi je rozdílná forma byrokracie, se kterou je nutno při práci počítat. Britský systém vyžaduje poměrně úzkou specializaci, která se musí obnovovat, je dost složitý, ale jsou tam poměrně jasná pravidla. Oproti tomu je arménský systém nejasně vymezený pravidly a to dává prostor neprůhledné jednání. Důležitou roli hrají osobní kontakty a doporučení. Český systém se nachází někde ve středu mezi těmito póly.

Další pohled na působení v neznámém prostředí pochází z osobních zkušeností během mého působení v popisovaných státech. Údaje jsou, přes veškerou snahu, částečně subjektivní a týkají se hlavně práce s uprchlíky. Českou republiku vynechám, protože to pro mě není cizí prostředí.

11.1 Hlavní problémy platící pro Arménii i Británii současně:

- užíváním nemateřského jazyka (popřípadě i více cizích jazyků)
- neznalost nepsaných pravidel a zvyků
- neznalost neformálních struktur, absence neformálních kontaktů s ostatními neziskovými organizacemi a úřady
- odlišná cílová skupina klientů (potřeba jiných jazyků v komunikaci)

11.2 Specifika Arménie:

- v některých oblastech výpadky vody a elektřiny
- nerovnoprávnost žen a mužů
- neustálá role hosta (pro místní je Čech rarita a boháč ze západu)
- nižší hygienický standard
- volně pobíhající zvířata (smečky divokých psů)

11.3 Specifika Británie:

- velmi striktní pravidla
- nutnost velmi úzké specializace sociálního pracovníka
- nepřátelský přístup úřadů k nerodilým mluvčím (zejména po telefonu)

Po příjezdu do nové země respektive nového prostředí je nutné naučit se základní zvyklosti, zjistit čeho se vyvarovat a naučit se alespoň základní obraty v místním jazyce. Z mého pohledu už jenom samotný pobyt bývá zpočátku někdy namáhavý (zejména na východě). Prováděná práce zabírá více času i za situace, že nejsou jazykové bariéry, je třeba vše vyjasňovat. Domnívám se, že doba na aklimatizaci a platné zapojení do práce zabere minimálně 3 měsíce, ale spíše více. Nutnost učit se nekončí ani ve známém prostředí, natož pak v cizím.

Klienti žádající o azyl přijdou do nového prostředí a zásadní rozhovory a rozhodnutí dělají v době, kdy se musejí vyrovnávat s novými informacemi a událostmi. Proto je přinejmenším vhodné znát nějaké základy ostatních kultur či prostředí, aby ve složitých situacích (a nejen v nich), sociální pracovník mohl klientům lépe porozumět a vyjít jim vstříc dle jejich potřeb.

12. Sociální práce s nově příchozími

Mimo běžných předpokladů, které vyžaduje jakákoli práce s lidmi, jakými jsou například otevřenost, diskrétnost, ochota, empatie či znalost legislativního rámce, je u sociální práce s nově příchozími nutné zaměřit se i na další znalosti z oblasti zeměpisu, jazyků, kulturních odlišností a politické situace ve světě aspoň u regionů, ze kterých klienti pocházejí.

V poslední době se „uprchlická“ legislativa rychle mění jak na úrovni jednotlivých států, tak na nadnárodní úrovni, a proto je těžké udržovat si aktuální informace. Ještě obtížnější je aktualizovat a vydávat různé informační letáky a publikace pro klienty, protože by měli být v několika jazykových mutacích, aby vyhovovaly potřebám klientů. Překlady zabírají nejen čas, ale je to i vyšší finanční zátěž. Důležitost informací pro klienty v tištěné podobě je kvůli tomu, že žadatelé o azyl často nemají přístup na internet⁴⁴, popřípadě s ním nemají zkušenosti.

Znalost rozdílných kulturních tradic v kombinaci s alespoň částečnou znalostí současné situace v zemích původu žadatelů o azyl, je nesmírně užitečná pro prvotní osobní kontakt s klientem. Příklad využití těchto vědomostí je vyhýbání se konfliktům a nepříjemnostem, neposadím vedle sebe žadatele o azyl ze zemí, které mezi sebou válčí atp., protože je vyšší pravděpodobnost sporu. Na druhou stranu to s sebou přináší i komplikace, pokud klienti zjistí, že u pracovníka je povědomí o situaci v jejich zemi, začne zjišťovat, proč tyto informace nepoužívá i Ministerstvo vnitra v Česku respektive Home Office v Británii. Tyto a jim podobné situace bývají obtížně řešitelné⁴⁵ zejména pro zaměstnance státní správy a u nových klientů, kteří nevědí, že sociální pracovník vládní i nevládní organizace nemůže jejich azylový případ ovlivnit a není za azylovou politiku zodpovědný.

Samotná spolupráce nebývá tak častá a pravidelná, jak by bylo vhodné, protože klienti bývají přesouváni z jednoho pobytového zařízení do druhého, jejich čas je omezen různou délkou azylové procedury. 40% z žadatelů v Česku žije v soukromí, ostatní jsou ubytováni v „uprchlických“ táborech (statistiky Ministerstva vnitra). Pro klienty žijící v táborech je komplikované kontaktovat osobně pracovníka nevládní organizace v aktuálních případech, protože většina takových organizací

---

⁴⁴ V ubytovacích zařízeních Správy uprchlických zařízení internet pro žadatele není přístupný.

⁴⁵ Obhajování svojí vlastní pozice může působit jako výmluvy či alibismus, což může vyústit ve ztrátu důvěry a následně komplikovat spolupráci.

sídlí ve větších městech a ubytovací zařízení jsou položeny daleko od nich. Nízká pravděpodobnost obdržení azylu demotivuje klienty spolupracovat.

Z hlediska pomáhající profese je nepříjemné, že většina případů nekončí úspěšně⁴⁶. Dále je nutné umět komunikovat s majoritou, médií, vědět jak racionálně obhajovat přítomnost nově příchozích v zemi do, které přicházejí a v neposlední řadě je výhodné mít širší znalost o situaci v oboru, vědět kde žádat o finanční granty a podobné druhy pomoci.

---

⁴⁶ Důležité jsou různé supervize a aktivity, kde si může pomáhající pracovník odpočinout.

13. Obtíže žadatelů o azyl

V této části práce nastiňuji situaci, se kterou se musejí žadatelé o azyl vyrovnávat. Už samotné opuštění své země je nepříjemný zážitek, je to však jen začátek složité cesty, jejímž cílem je normální, klidný život bez strachu o sebe a své blízké. Protože ve Velké Británii ani v Arménii nejsou ubytovací střediska pro žadatele o azyl, většina informací týkající se společného ubytování bude o Česku.

Lidé přicházející do Česka či Británie s vidinou lepšího života pro sebe i své blízké mají za sebou nezdárně různé traumatické zážitky, některým hrozí v zemi jejich původu likvidace. Po podání žádosti o azyl putují různými zařízeními⁴⁷ podle toho, jak je daleko jejich případ v azylovém řízení. Toto řízení může v České republice trvat až několik let. V Anglii také, ale žadatelé žijí v zcela jiných podmínkách.

Po vstupu do azylového řízení začíná pro většinu cizinců jedno z prvních velkých zklamání v novém působišti. Pro většinu žadatelů o azyl je nepochopitelné, že po nich úředníci v azylovém požadují důkazy o jejich perzekuci v jejich původní zemi a další informace podobného charakteru. Pocházejí-li z nějakého diktátorského či jinak utiskujícího režimu, tak není možné si tyto materiály vyžádat atp. Jakási nedůvěra je v tomto případě pro žadatele ponižující⁴⁸.

Vstupní azylové zařízení má striktní režim co se týče pohybu mimo něj. Uprchlíci jsou umístěni do ubikací a nemají žádný program a je těžké jak pro uprchlíky, tak pro sociální pracovníky nějaký program vytvořit tak, aby s ním byly obě strany spokojeny. Uprchlíci neumějí česky a pokud v zařízení není nějaký krajan, který vše vysvětlí, jsou začátky ještě těžší. Místo uklidnění v žadatelích o azyl vzrůstá nejistota o budoucnost⁴⁹. Avšak poznávání nových podmínek není jen špatné z toho důvodu, že mají uprchlíci nějakou náplň času. Ta po poznání toho, jak to chodí v táboře ztratí na intenzitě a nastává prázdno, které se v daných podmínkách dá jen těžko zažehnat.

V tomto prázdnu trvajícím delší časový úsek se snadno rozvine stres a předrážděnost. Kvůli stresu nemůže část žadatelů o azyl spát, z toho jsou potom předráždění a v tomto stavu často dochází ke konfliktům jak mezi zaměstnanci a uprchlíky, tak i mezi uprchlíky samotnými. Martina Hendriks ve své knize⁵⁰ cituje svého kolegu že „uprchlíci jsou normální lidé, kteří žijí v nenormálních podmínkách“

Myslím, že jednotlivci snášejí pobyt v azylových zařízeních hůře než rodiny. K pocitu osamocení se připojují výčitky svědomí v případech, kdy svojí rodinu opustili. Žadatelé často nemají žádné informace o svých blízkých.

---

⁴⁷ První je záchytné zařízení kam jsou uprchlíci umístěni po příchodu na území ČR. Dále následují ještě dva stupně. Ve vyšších stupních azylové procedury je pro žadatele o azyl o něco mírnější režim. Například mohou opouštět areál, po určité době i pracovat seženou-li si práci. V Británii žadatelé tráví čas v zařízeních podobných těm českým jen jsou-li ve vstupním zařízení, detenčním zařízení, nebo je jejich žádost posuzována ve zkrácených procesech (fast-track, super fast-track).

⁴⁸ Pro osoby, kterým hrozí skutečná likvidace je nepředstavitelné, že to mají dokazovat. Dále nechápou státní azylovou politiku, protože jim jí nikdo nevysvětlí. Neméně zvláštní se uprchlíkům také často zdá posuzování „bezpečnosti země“ odkud pochází. Informace o „bezpečnosti země“ pocházejí většinou od vlád těchto zemí a neshodují se zpravodajstvím nezávislých agentur (například Rusko respektive Čečensko).

⁴⁹ V roce 2003 žádalo o azyl 11 400 lidí a azyl byl udělen 208 lidem, to znamená, že azyl v ČR dostali necelé 4 % z žadatelů (zdroj: MV ČR - statistiky).

⁵⁰ M. Hendriks, *Sociální práce a uprchlíci*, strana 18

Celé rodiny či jejich části se navzájem mohou podporovat a mají přirozenější prostředí se všemi rodinnými radostmi i problémy. Normální běh životních událostí uprchlíkům chybí. Důsledky této situace prostupují celý život uprchlíků.

V současnosti přichází většina uprchlíků do České republiky ze zemí, kde je odlišná kultura⁵¹. S tím také souvisí vzájemné postavení mužů a žen, jejich společné fungování v rodině. Pro mnoho mužských žadatelů o azyl je skličující pocit, že nemohou žít v rodině⁵². Také nemohou udržet doma dodržované tradice, za což můžou cítit odpovědnost. Z jejich života zcela zmizela podstatná funkce, kterou dosud plnili. V podmínkách poskytovaných českým azylovým systémem se dá po určité době pracovat, není ale žádná návaznost mezi Správou uprchlických zařízení a organizacemi nabízejícími zaměstnání. Často jsou uprchlické tábory v lokalitách s vysokou nezaměstnaností⁵³, čímž je situace nalezení práce ještě obtížnější. Problém s prací žadatelé o azyl řeší často prací ve velkých městech a do tábora se vracejí jen na víkendy. Tento způsob sice rodinu částečně odděluje, ale zdálo se mi, že tyto rodiny lépe fungovaly a byly spokojenější. Za dobu pobytu většina uprchlíků nechce nebo ani nemůže své postavení v rodině měnit (hlavně muži, protože je jejich postavení dle mého pohledu vyšší než u žen⁵⁴). Nenaždou-li práci, nemají v táborech žádné dlouhodobější využití volného času. Z toho nezdědkakdy vyplývá hledání si náhradních aktivit. Od sportů, malování přes skládání „puzzle“, ale i kouření a alkohol.

Myslím, že ženy, pokud mají s sebou děti, jsou na tom z psychologického hlediska lépe. Nepochybně je skličující obavy o budoucnost jejich dětí, ale na druhou stranu jim péče o ně přináší hodnotnou náplň a smysl života. Zde je paradoxně jakousi zvláštní výhodou, pokud je žena sama přesvědčena, že je její role starat se o domácnost a vychovávat děti. Tyto činnosti se dají provozovat prakticky kdekoli. Z druhého hlediska se kvůli těmto omezujícím zásadám často vyhýbají různým nabízeným aktivitám (volnočasové i různé kurzy atp.) ze strany Správy uprchlických zařízení či nestátních, neziskových organizací.

Asi nejmenší problémy mají v azylovém řízení děti (nejsou-li traumatizovány předcházejícími zážitky). Děti ve věku povinné školní docházky navštěvují běžnou základní školu⁵⁵ a daří se nalézt střední školy, které přijímají děti žadatelů o azyl. Díky chození do školy mají děti nejlepší kontakt s okolím, navazují přirozené kontakty i mimo tábor. Další výhodou je poměrně rychlé zvládnutí českého jazyka (u většiny). O děti se zajímají různé organizace, ty jim poskytují různé volnočasové aktivity a podobně. Po změně kulturního prostředí můžou nastat problémy ve výchově dětí. V Česku, ale hlavně v Británii jsou děti vychovávány, aby konstruktivně kritizovaly okolí, prosazovaly své cíle atp. Jiné kultury naopak

---

⁵¹ Nejvíce žadatelů o azyl v ČR pochází z Asie a Afriky. Ostatní kontinenty jsou zastoupeny jen minimálně. Evropské výjimky s větším počtem žádostí tvoří žadatelé z Běloruska, Rumunska a Slovenska (zdroj: MV ČR).

⁵² Na toto téma jsem hovořil nejvíce s muslimy, nepředpokládám však, že ostatní uprchlíci mají nějak výrazně odlišný názor.

⁵³ Uprchlické tábory jsou nebo byly u Teplic, Karviné, Stráže pod Ralskem, Bělé pod Bezdězem ad. Zejména první tři lokality hlásí vysokou nezaměstnanost.

⁵⁴ Převážně u ortodoxnějších muslimů. Myslím si, že ženy se novým situacím v této oblasti snáze přizpůsobují.

⁵⁵ Děti žádající o azyl v ČR, dle platných zákonů, musejí absolvovat povinnou školní docházku (stejně jako děti se státním občanstvím ČR či priznaným trvalým pobytem). Přijetí do vyšších vzdělávacích institucí závisí na řediteli/ce každého školního zařízení.

vyžadují poslušnost vůči autoritám, alespoň v rámci rodiny, úkoly přijímat jako povinnost. Podobné okolnosti komplikují nově příchozím a jejich okolí život.

Zdá se mi, že systém není zcela připraven na děti s problémy psychického charakteru. Péče je v tomto ohledu závislá na ochotě a informovanosti personálu azylových zařízení, i na komunikaci tábora a školy. Je tedy možnost přehlédnutí nějakých dětí se speciálními potřebami, se kterými si rodiče nevědí rady, popřípadě o možnou pomoc neznají. Tyto situace zhoršují, nebo jen udržují už tak špatnou situaci v rodině.

Další z nepříznivých faktorů působící na rodiny je špatná ekonomická situace (u většiny žadatelů o azyl, se kterými jsem měl možnost se seznámit). Prostředí nějakého nedostatku⁵⁶ ovlivňuje chování lidí, kteří v něm žijí. To mě přivedlo až k tak zvané kultuře chudoby. Karel Novák cituje v Úvodu do terénní sociální práce část teorie chudoby.

„V roce 1956 formuloval Oscar Lewis velmi převratnou teorii o tzv. kultuře chudoby. Tvrdil, že lidé, kteří se museli adaptovat na podmínky materiální chudoby v industriální společnosti, si k tomuto účelu vytvořili specifický systém chování a hodnot, který lze pojímat jako kulturu v antropologickém slova smyslu. Z definice kultury potom vyplývá, že je to systém, do něhož jsou další generace jedinců prostřednictvím výchovy socializováni. Tato teorie nebyla dlouho přijímána, protože odporovala vládnoucímu liberálnímu myšlenkovému proudu, který naopak říká, že každý svobodný jedinec bude iniciativní při dosahování životního úspěchu. Samozřejmým předpokladem je přitom univerzální přítomnost hodnot střední třídy u všech občanů. Průzkumy veřejného mínění navíc ukazovaly, že i ti nejchudší verbálně hodnoty střední třídy vyznávají. Trvalo téměř patnáct let, než byla teorie o existenci kultury chudoby přijata za platnou. Další autoři potom ukázali, že chování chudých lidí, tak jak je popsal Lewis, je univerzálně platné pro všechny chudé komunity v moderních společnostech“.

Při počátečních kontaktech s uprchlíky pobývajícimi delší dobu⁵⁷ v táborech mě překvapilo, s jakou vynalézavostí se většina z nich snažila využít jakékoli možnosti získat i sebemenší výhodu, zejména hmotnou, ale i nehmotnou. Tito lidé nejsou v takovém prostředí natolik dlouho, aby se u nich plně projevil účinky Lewisem definované teorie chudoby (jejich situace není také tak kritická), ale známky

---

⁵⁶ Žadatelé o azyl v ČR nemají v azylových zařízeních hlad nebo nedostatek oblečení. Uprchlíci dostávají kapesné stačící jen na nejnětější potřeby mimo toho, co dostávají od Správy zařízení. Jejich životní standard je, dle mého názoru, nižší než u většiny obyvatel ČR.

⁵⁷ Zhruba od půl roku výše.

přinejmenším nevyváženého zájmu o okamžité výhody nejsou na tak nízké úrovni, na jaké byly při jejich příchodu do azylového zařízení⁵⁸.

Část z žadatelů o azyl v České republice, kteří jsou spolu spojeni příbuzenským vztahem, nevstupuje do Česka společně. To může komplikovat spojení rodiny. Význam větších rodin je v Česku na ústupu, ale u části uprchlíků je žití širší rodiny pohromadě přirozený jev. Tomuto systému nebývá vždy vyhověno, vzdálenější příbuzní z řad žadatelů na území ČR musejí zdlouhavě žádat o přefazení ke zbytku rodiny⁵⁹.

Izolovanost je další nevýhoda, se kterou se musejí uprchlíci v táborech vyrovnávat. Tento handicap má více rovin. Ta první je tzv. „ponorková nemoc“, protože je dlouho pohromadě mnoho lidí s odlišnými potřebami, kteří tento stav nemohou sami změnit.

Dalším specificky českým problémem v azylovém systému je setkávání se s českou kulturou převážně pomocí televize. To vytváří zkreslené představy o české kultuře.

Pobytové zařízení Ministerstva vnitra v Seči.

---

⁵⁸ Myslím, že rozvoji tohoto procesu částečně brání rozdílné národnosti žadatelů o azyl. Mnoho uprchlíků nechce prezentovat svoji zemi či národnost ve špatném světle (možná je zastoupen i pocit jisté nadřazenosti), a proto se nehádají o všechny možné výhody. Tento postoj se často mění s přibývajícím dobou strávenou v azylovém zařízení.

⁵⁹ S touto situací jsem se setkal během své dobrovolnické práce vícekrát.

Třetí nevýhodou izolace je udržování si vlastních tradic často ve zvýšené míře než opustili svoji zem. „Mírný útlak“ pomáhá udržovat či rozvíjet i bránit určité hodnoty (např. náboženství) lépe než pravidla a zákony⁶⁰.

Kombinací posledních dvou bodů, vzniká vymezování se vůči okolní kultuře, což je problém pro obě strany. Větší otevřenost a kontakt se světem pro žadatele o azyl by, dle mého názoru, mohl pomoci jednodušeji snášet pobyt v azylových zařízeních.

Předchozí část byla zaměřena na Česko, kvůli specifické situaci ubytování žadatelů o azyl. Nově příchozí do Velké Británie se musejí vyrovnávat se zklamáním, protože v jejich představách⁶¹ měli být přijati bez problémů a jejich důvody pro udělení azylu jsou dostatečné. Ubytování od NASS bývá taktéž kritizované (např. při výměně ubytování ze zdravotních důvodů, snaha o změnu spolubydlícího atp.) a část stížností se musí řešit přes nevládní organizace, což bývá zdlouhavé. Pocit neplnohodnotného života žadatelů se dá zlepšovat volnočasovými aktivitami či dobrovolnou prací, ale omezující je to, že žadatelé nemají peníze, jen poukázky a nemohou jít s dětmi třeba do kina.

14. Budoucnost práce s nově příchozími

---

⁶⁰ Příkladem udržování si vlastních tradic v „mírném útlaku“ jsou Lužičtí Srbové. Za dob NDR si udržovali své odlišnosti vůči okolní německé většině. Po sjednocení Německa dostali řadu výhod, přesto jejich tradice a specifika rychle mizí.

⁶¹ Tyto údaje mi sdělili žadatelé o azyl a azylanti během rozhovorů, které jsem prováděl v anglickém Portsmouthu. Mnoho z nich mi potvrdilo, že mohli cestovat i do jiné země, ale doufali, že Spojené království je nejsnazším státem kde dostat azyl.

Výhled, jakým směrem by se mohla vyvíjet sociální práce s nově příchozími do značné míry závisí na azylové politice toho kterého státu. Do Česka přichází od vstupu do Evropské unie méně žadatelů o azyl a tento trend bude patrně pokračovat. Z Ministerstva vnitra České republiky čas od času vycházejí neoficiální informace o uzavírání některých ubytovacích zařízení pro žadatele o azyl, což nutí nevládní organizace působící v táborech rozšiřovat a měnit své služby. Tyto změny mají, v druhé řadě, zajistit menší závislost na spolupráci se Správou uprchlických zařízení. Hlavní účel je samozřejmě širší pomoc klientům. Domnívám se, že se v Česku sociální práce s příchozími více zaměří na klienty žijící v soukromí alepší se služby pro ně (různé terapie, psychologická pomoc). Podobné služby v této oblasti nejsou běžně poskytované na patřičné úrovni. Další úsilí bude zaměřeno na azylyanty a jejich snazší zařazování do společnosti⁶².

Arménie se pomalu začíná politicky stabilizovat a tak existuje naděje, že selepší i ekonomická situace v zemi. To je, dle mého názoru, alfa i omega celé sociální práce v Arménii. Nějaká speciální pomoc pro uprchlíky v Arménii přestává být aktuální⁶³, důležitější je rozvojová činnost a vytvoření pracovních příležitostí. Tyto problémy nezávisí ani tak na tom, jestli je někdo uprchlík či ne, ale v jak chudém regionu se nachází. Pomoc v Arménii je ve velké míře poskytována zahraničními institucemi, to by mohl být v budoucnu problém, až se tyto organizace rozhodnou změnit působiště.

Ve Velké Británii se v posledních dvou letech snížil počet lidí žádající o azyl podobně jako v České republice, ale přesto jsou čísla žadatelů vysoká. Azylový systém se stává neustále přísnější. V roce 2003 byla znatelně omezena státní pomoc nově příchozím, což si vyžádalo změny v poskytování služeb. Tomuto trendu se přizpůsobují nevládní organizace, mění své služby dle aktuálního vývoje⁶⁴. Soudím, že se situace v Británii nebude výrazněji měnit oproti současnému stavu. Nutné bude patrně měnit místa působení, protože součástí vládní strategie je umísťovat žadatele o azyl do oblastí, kde je levnější ubytování a v průměru nižší zastoupení počtu nově příchozích.

---

⁶² Takové programy již fungují, myslím, že budou rozšířeny.

⁶³ Většina je v zemi přes 13 let, znají jazyk atp.

⁶⁴ Reakce britských úřadů jsou velmi rychlé, co se změn ve světě týče. Například, když byla v Alžírě vyhlášena prezidentská amnestie pro politické vězně (březen 2005), velké části žadatelů byl ukončena azylová procedura (zhruba týden po amnestii) a azyl jim byl zamítnut. Nevládní organizace se v takové situaci snaží pomoci právní cestou, potravinovými balíčky atp, protože těmto lidem byla ukončena pomoc od NASS.

15. Závěr

Specifická oblast sociální práce zabývající se nově příchozími prochází v poslední době velkými změnami, nejčastěji kvůli změnám nadnárodních zákonů a posléze i zákonů té které země. Informovanost o této problematice je ve všech popisovaných zemích na nedostatečné úrovni a vůči těmto lidem vznikají předsudky, které nekomplikují život jen samotným nově příchozím, ale i původnímu obyvatelstvu. Vzhledem k neustálým problémům ve světě (např. boje v Súdánu, diktátorský režim v Zimbabwe, Severní Koreji, Íránu ad.) bude migrace ať dobrovolná či nedobrovolná pokračovat. Je otázkou, kterou odpoví až čas, jestli obranná strategie vůči nově příchozím, kterou se ubírá dnešní Evropa byla správným rozhodnutím, nebo chybou. Nechci ale tvrdit, že není nutný nějaký výběr a hodnocení důvodů kvůli kterým lidé přicházejí. Část z těchto lidí uniká před spravedlností svého státu, protože třeba spáchali nějaký zločin, atp., na druhou stranu si nejsem jistý jestli současná opatření dokáží takové případy odhalit.

Úkoly pro pomáhající profese v tomto oboru by měly pokrývat spektrum od akutní pomoci přes dlouhodobé formy pomoci a informační kampaně (pro nově příchozí i

původní obyvatelstvo) po podílení se na tvorbě legislativy v dané oblasti. Nejlépe tyto úkoly, ze srovnávaných států, plní Velká Británie, situace v České republice se v určitých oblastech začíná zlepšovat, ale komunikace a spolupráce s vládou a vládními institucemi stále pokulhává. Arménská sociální práce s uprchlíky je velmi závislá na pomoci zvenčí, což dává organizacím možnost částečně vyjednat si podmínky, za jakých budou působit, z mého pohledu se však neřeší budoucnost sociální práce s příchozími ze strany vlády.

Během sociální práce s žadateli o azyl a azylanty se řeší jen následky vyplývající z klientovi osobní situace v kombinaci ze situací v jeho domovském státu, poté je poradenství, podpora popř. pomoc směřována na aktuální stav v zemi hostitelské. Bylo by samozřejmě ideální vyřešit situaci v domovských státech, aby nebyly důvody pro migraci, ale to je, nejen z pozice sociálního pracovníka, jen velmi obtížně řešitelné. Proto je lepší pomáhat alespoň tak, jak je to možné.

16. Resumé

The topic of my bachelor work is aimed to social work with asylum seekers, refugees in the Great Britain, Armenia and the Czech Republic. In this paper I would like to shortly describe history, legislative framework and also work or duties of people working with asylum seekers, refugees or any kind of newcomers inside countries I have mentioned above. Another goal of the paper work describes situation of newcomers in these states. The choice of compared countries was based on dissimilar experiences with newcomers linked also with different economic situation in each particular state.

Sources of information come as from practical experiences (practical training placement, voluntary work etc.) as from literature and Internet. In each country I try pick up main or specific problem, advantages and disadvantages of the system.

At the end of the work I show some possibility of the future in social work with newcomers.

17. Bibliografie

17. 1 Primární literatura:

Advanced Social Technologies. *Labor Migration from Armenia in 2002-2005*.

Jerevan 2005. 45 s.

Bímová, I. Dufková, I. *Práce Policie ČR s přistehovalci a uprchlíky*. Praha 2004. 77

s. Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze

Council of Europe. *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental*

Freedoms as amendment by Protocol no. 11. Registry of the European Court of

Human Rights. 2003

Geddes, A. *The Politics of Migration and Immigration in Europe*. 1.vyd. Chennai

2003. 220 s. SAGE. ISBN 0-7019-5669-7

Giddens, A. *Sociologie*. 3. vyd. přel. z angl. Jařab, J. Příbram 1999. 595 s. Argo.

ISBN 80-7203-124-4

Hendriks M, *Sociální práce a uprchlíci*, Praha 1996

Jordan, B. Dúvell, F. *Migration – The boundaries of equality and justice*. 2. vyd.

Cambridge 2005. 191 s. Polity. ISBN 0-7456-3008-1

Refugee Council. Information Services – *The informational survival kit for anyone*

working with asylum seekers and refugees. London 2004. Refugee Council. ISSN –

1479-0572

Rozoumek, M. Vrátná, P. *Právo cizince na rodinný život*, Praha 2003. 126

s. Organizace pro pomoc uprchlíkům

The British Institute of Human Rights. *Human Rights and Refugee Protection*.

London 2006. 25 s.

17.2 Sekundární literatura:

Allen, R. a kol. *The Penguin English Dictionary*. 2. vyd. London 2001. The Penguin
Řešetka, M. *Anglicko-český česko-anglický slovník*. 3. vyd. Český Těšín 2002. Fin
Publishing. ISBN 80-86002-80-2

17.3 Web sites:

Ministerstvo vnitra České republiky - <http://www.mvcr.cz>
Statistiky-počet žadatelů o azyl v roce 2003 [online] cit. [2006 – 12 – 5]. Dostupný z
<http://www.mvcr.cz/uprchlici/2003/6pr2003.html>

Organizace pro pomoc uprchlíkům - <http://www.opu.cz>

OPU Bulletin. [online] cit. [2006 – 12 – 5]. Dostupný z
http://www.opu.cz/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=4&Itemid=16&limit=9&limitstart=9&lang=cs

Sociální práce s uprchlíky [online] cit. [2006 – 12 – 5]. Dostupný z
http://www.opu.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=54&Itemid=26&lang=cs

Vítejte v České republice. [online] cit. [2006 – 12 – 5]. Dostupný z
http://www.opu.cz/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=3&Itemid=26&lang=cs

Zákon o azylu 2005 [online] cit. [2006 – 12 – 5]. Dostupný z
http://www.opu.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=48&Itemid=17&lang=cs

Refugee Council - <http://www.refugeecouncil.org.uk>

Refugee Council – Asylum and Immigration Bill 2003: Key issues and concerns.

[online] cit. [2006 – 12 – 5]. Dostupný z

http://www.refugeecouncil.org.uk/downloads/bill2003/2003bill_jan04.pdf

Správa uprchlických zařízení - <http://www.suz.cz>

Nejdůležitější právní normy. [online] cit. [2006 – 12 – 5]. Dostupný z

<http://www.suz.cz/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=8>

Vznik a náplň Správy uprchlických zařízení. [online] cit. [2006 – 12 – 5]. Dostupný z

<http://www.suz.cz/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=1>

Terénní sociální práce. <http://www.tpsweb.cz>

Kolektiv autorů. *Úvod do terénní sociální práce*. [online] cit. [2006 – 12 – 5].

Dostupný z <http://www.tspweb.cz/dokument-fulltext.shtml?x=118009>

UNHCR. <http://www.unhcr.cz>

Jak se (ne)píše o cizincích. [online] cit. [2006 – 12 – 5]. Dostupný z

http://www.unhcr.cz/dokumenty/Jak_se_ne_pise_o_cizincich.pdf

Wikipedia. <http://www.wikipedia.org>

Armenia [online] cit. [2006 – 12 – 5]. Dostupný z

<http://en.wikipedia.org/wiki/Armenia>

History of Armenia [online] cit. [2006 – 12 – 5]. Dostupný z

http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Armenia

